

Mahkumlarda Beden Aramalarıyla ilgili DTB Açıklaması

45. DTB Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş (Budapeşte, Macaristan, Ekim 1993), DTB 170. Konsey Oturumu'nda (Divonne-les-Bains, Fransa, Mayıs 2005) ve DTB 67. Genel Kurulu'nda gözden geçirilmiştir (Taipei, Tayvan, Ekim 2016).

1. Dünya Tabipler Birliği bu açıklamayı, üyelerine yönelik kılavuzlar oluştururken ulusal birliklerine yol göstermek amacıyla benimsemiştir.
2. Yasaların uygulanması ya da kamu güvenliği adına yapılan beden boşluğu aramalarına hekim katılımı, hasta hakları, aydınlatılmış onam, hekimin kendisine güvenilen kişi olarak yükümlülükleri (ikili sadakat) ve halk sağlığına katkıda bulunma sorumluluğu gibi karmaşık konuları gündeme getirir. Beden boşluğu aramasına katılması yönünde bir talep, hekimi, mesleğinin etik standartlarını ihlal etme olasılığını da içeren hassas bir konuma yerleştirir. Sonuçta bu tür işlemlere hekim katılımı ancak istisnai durumlarda gerçekleşmelidir.
3. Mevcut sistem içinde mahkumların aranmalarına yönelik çeşitli yöntemler vardır. Bunların arasında kaçak madde aramaları ile mahkumun kendisine ve yakın çevresindekilere zarar verebilecek maddelerin aranması da yer alır. Arama biçimleri ise en basit olan üst baş aramalarından en zorlayıcı olan giysileri çıkartarak aramaya (ağzın içinin incelenmesi dahil) ve beden boşluklarının aranmasına kadar çeşitlilik gösterir.
4. Birçok ülkedeki cezaevi sistemi mahkumların beden boşluklarının aranmasını zorunlu tutmaktadır. Rektal ve pelvik (vajinal) aramaları da içeren bu tür aramalar, kişi cezaevine ilk girdiğinde ve daha sonra cezaevi dışından birisiyle doğrudan kişisel temas sağlamasına izin verildiğinde yapılabilir. Ayrıca, güvenlik ya da cezaevi yönetmeliklerinin ihlaline ilişkin kuşku olduğunda da bu tür aramalar yapılabilir. Örneğin bir mahkum duruşma için mahkemeye ya da tedavi için hastaneye götürüldüğünde veya çalıştırılmak üzere dışarı çıkartıldığında, cezaevine geri dönüşü üzerine vücudun her yerindeki boşlukların aranması işlemine tabi tutulabilir. Cezaevi kuralları, mahkumlar ziyaretçileriyle – aile üyeleri ya da başkaları- doğrudan temas ettiklerinde de bu şekilde aranmalarını öngörebilmektedir. Gerekçe, güvenlikle ilgilidir ve amaçlanan silah ya da uyuşturucu gibi maddelerin saklanarak cezaevine sokulmasını önlemektir.
5. Bu aramalar güvenlik gerekçeleriyle yapılmaktadır; tıbbi ya da sağlıkla ilgili bir gerekçesi bulunmamaktadır. Aramaların, yalnızca bu alanda gerekli eğitimi almış kişilerce yapılması gerekir. Pek çok durum açısından bunun anlamı, tutukluluk ve ceza infaz sistemlerinde görev yapıp bu tür aramaları uygun biçimde yapabilecek kişilerdir. Olağandışı ve çok özel durumlar dışında bu kişi hekim olmamalıdır.
6. Bir hekimin bir mahkuma sağlık hizmeti sunma yükümlülüğü cezaevi güvenlik sisteminde yer alma yükümlülüğüyle zedelenebilir. Bir hekimin, beden arama işlemlerinden mümkün olduğunca uzak kalması gerekir. Arama yapma konusundaki herhangi bir direktif, hasta-hekim

ilişkinin korunması açısından, hekimin genel olarak sağlık hizmeti sunma görevlerinden ayrı tutulmalıdır.

7. Cezaevi yönetimi, istisnai durumlarda, aramanın bir hekim tarafından yapılacağını belirtebilir. Böyle durumlarda hekim bu işleme tıbbi katılımın gerekli olup olmadığına karar verir ve buna göre etik kurallar çerçevesinde hareket eder.

8. Daha az vasıflı biri tarafından yapılması durumunda arama kişiye zarar verebilecekse, örneğin aranılacak kişi hamileyse ya da ileri derecede hemoroidi varsa, tıbbi nitelik taşımayan bu arama işlemi mahkuma zarar gelmemesi için bir hekim tarafından yapılabilir. Böyle bir durumda hekim durumu mahkuma açıklamalıdır. Hekim mahkuma ayrıca bu işlemi hastasına bakım sağlayan bir hekim olarak değil, normal hasta-hekim ilişkilerinin söz konusu olmadığı, cezaevi yetkililerinin isteği üzerine ve kendi güvenliği için yaptığını anlatmalıdır. Hekim, normal tıbbi gizlilik koşullarının bu işlemde söz konusu olamayacağı, aramanın sonuçlarının yetkililere iletileceği bilgisini de mahkuma vermelidir. Hekim yetkili bir merci tarafından usulüne uygun biçimde görevlendirilmişse ve kişiye zarar verilmemesi amacıyla mahkumun beden boşluklarını aramayı kabul etmişse bu işlemin insani biçimde yapılması gerektiğini yönetime anlatmalıdır.

9. Eğer arama hekim tarafından yapılacaksa bu işlemi yapacak hekim, işlem sonrasında mahkuma sağlık hizmeti sunacak hekimlerden biri olmamalıdır.

10. Zorla arama etik açısından kabul edilemezdir ve hekimler bu tür uygulamalarda yer almamalıdır. Mahkumun bu işleme razı olması durumunda ise hekim ya da beden boşluğu aramasını yapan kişi mahkumun, aramanın yapılacağı yerler ve kullanılacak araçlar dahil ne yapılacağı hakkında tam bilgi sahibi olmasını sağlamalıdır.

11. Arama işlemleri insancıl biçimde, mümkünse özel mekanlarda ve mahkuma saygı göstererek yapılmalıdır. Aramayı yapan kişi aranılan mahkumla aynı cinsiyetten olmalıdır. Gerekliğinde, trans bireylere aramayı hangi cinsiyetten kişinin yapmasını istediği sorulmalıdır.

12. Dünya Tabipler Birliği tüm hükümetlere ve kamu güvenliğinden sorumlu mercilere aşırı rahatsızlık yaratıcı aramaların kişi mahremiyetine ve onuruna yönelik ciddi ihlal anlamı taşıdığını, ayrıca fiziksel ve psikolojik hasar riskini de barındırdığını kabul etmeleri çağrısında bulunur. Dünya Tabipler Birliği, kamu güvenliğini tehlikeye atmaksızın, aşağıdaki önerilere uyulmasını talep eder:

- Mahkumların rutin aranmasında ultrason ve diğer taramalar dahil alternatif yöntemler kullanılmalı, beden boşluğu aramalarına yalnızca son çare olarak başvurulmalıdır;
- Güvenilirliği kuşkulu, aşağılayıcı bir işlem olarak anüsün incelenmesi için mahkumu aynalar üzerinde çömelmeye zorlama uygulaması yasaklanmalıdır;
- Beden boşluğu mutlaka aranacaksa sorumlu kamu görevlisi bu aramanın mahkumla aynı cinsiyetten ve bu işlemi güvenli biçimde yapabilecek yeterli tıbbi bilgi ve becerilere sahip personel tarafından yapılmasını sağlamalıdır;
- Aynı sorumlu kişi ilgili kişinin mahremiyetine ve saygınlığına özen gösterilmesini sağlamalıdır;
- Beden boşluğu aramalarına hekim katılımı ancak istisnai durumlarda sağlanmalıdır. Böyle durumlarda arama görevi hekimin tıbbi hizmet görevinden ayrı tutulmalıdır.

13. Son olarak Dünya Tabipler Birliği, ilgili kişinin fiziksel durumunun gerektirdiği hallerde beden aramalarının vasıflı bir hekim tarafından yapılmasını sağlamak üzere tüm hükümetlere ve ilgili kamu görevlilerine çağrıda bulunur. Mahkumun bu işlemin bir hekim tarafından yapılması yönündeki talebi mümkün olduğu ölçüde dikkate alınmalıdır.

14. Özel durumlarda, mahkumun tutulduğu yerin yönetimi, mahkumun iyiliği açısından aramanın bir hekim tarafından yapılmasını talep edebilir. Böyle bir durumda hekim bu işleme tıbbi katılımın gerekli olup olmadığına karar verir ve buna göre etik kurallar çerçevesinde hareket eder.